

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
w Puławach
Centrum Doskonałości Komisji Europejskiej - PROLAND

KRAJOWY PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY 2004 - 2006

Beata Feledyn-Szewczyk
IUNG-PIB w Puławach

Plan prezentacji

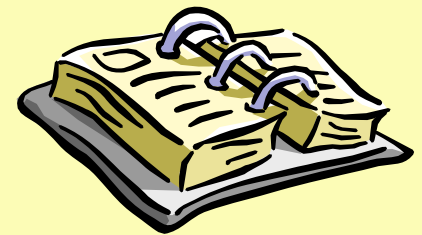
- **Podstawy prawne**
- **Cele programu rolnośrodowiskowego**
- **Warunki przystąpienia do programu**
- **Obszary wdrażania**
- **Pakiety rolnośrodowiskowe i zasady łączenia pakietów**
- **Uwagi dotyczące wdrażania programu rolnośrodowiskowego**

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (2004-2006)

- 1. Renty strukturalne**
- 2. Wspieranie gospodarstw niskotowarowych**
- 3. Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania**
- 4. Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt (Krajowy program rolnośrodowiskowy)**
- 5. Zalesianie gruntów rolnych**
- 6. Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej**
- 7. Grupy producentów rolnych**
- 8. Pomoc techniczna**
- 9. Uzupełnienie płatności obszarowych**

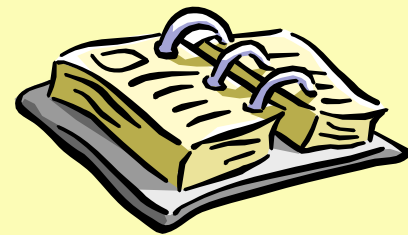
Podstawy prawne w Polsce

- **Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej** (*Dz.U. z 2003 r., Nr 229, poz. 2273*)
- **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. określające szczegółowe warunki i tryb udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt, objętej planem rozwoju obszarów wiejskich** (*Dz.U. z 2004 r., Nr 174, poz. 1809*) z późniejszymi zmianami (*Dz.U. z 2005 r. nr 22, poz. 179*)
- **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie wzoru wniosku o przyznanie płatności z tytułu realizacji przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt oraz zawartości planu tego działania** (*Dz.U. z 2004 r., Nr 181, poz. 1878*)

Podstawy prawne w Polsce

- **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym**
(Dz.U. z 2004 r., Nr 93, poz. 898)
- **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 maja 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków wytwarzania produktów rolnictwa ekologicznego**(Dz.U. nr 77, poz. 699)
- **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 maja 2002 r. w sprawie wykazu substancji dodatkowych, innych składników wspomagających i składników pochodzenia rolniczego wytworzonych metodami innymi niż ekologiczne dopuszczonych do stosowania przy przetwarzaniu produktów rolnictwa ekologicznego**
(Dz.U. nr 77, poz.700)

Finansowanie programu

- **80% UE, 20% PL**
- **oparte na zasadzie „wzajemnych usług”**
- **kwota na Program Rolnośrodowiskowy 2004-2006:
ok. 350 mln EUR**
- **średnia płatność: 120 EUR/ha/rok**

Zagrożenia wartości przyrodniczych na terenach wiejskich

- intensyfikacja gospodarki rolnej,
- zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk,
- uproszczenia krajobrazu,
- likwidacja siedlisk marginalnych,
- zanik lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych.

Cele Programu Rolnośrodowiskowego

- **promocja systemów produkcji rolniczej przyjaznych dla środowiska,**
- **zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych,**
- **zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych,**
- **zachowanie starych ras zwierząt hodowlanych i odmian roślin uprawnych,**
- **utrzymywanie zróżnicowania krajobrazu na obszarach użytkowanych rolniczo,**
- **podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców wsi.**

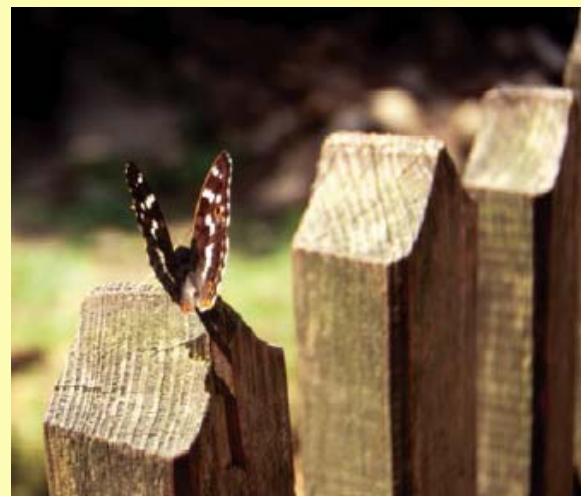

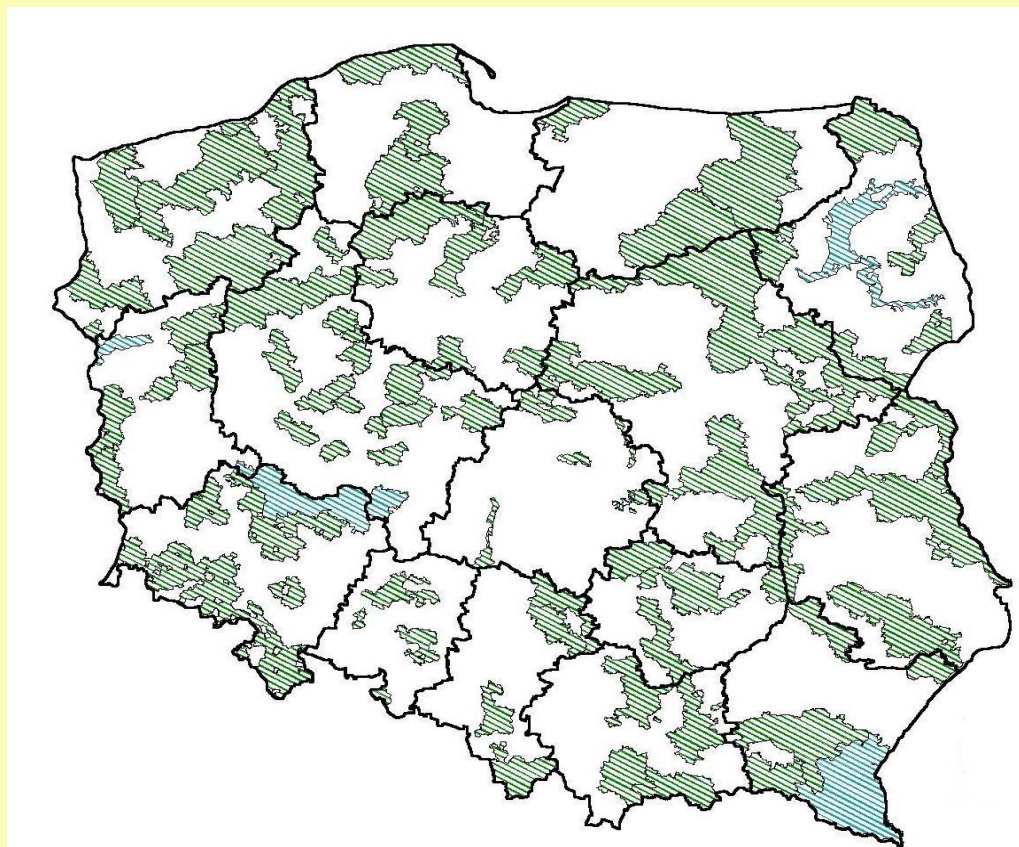
Krajowy Program Rolnośrodowiskowy

Pakiety:

1. **Rolnictwo zrównoważone** – strefy priorytetowe
2. **Rolnictwo ekologiczne** – cały kraj
3. **Utrzymanie łąk ekstensywnych** – strefy priorytetowe
4. **Utrzymanie pastwisk ekstensywnych** – strefy priorytetowe
5. **Ochrona gleb i wód** – cały kraj
6. **Strefy buforowe** – cały kraj
7. **Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich** – cały kraj

Strefy priorytetowe Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego

Ograniczenia realizacji PRŚ na obszarach szczególnie narażonych

§ 7.

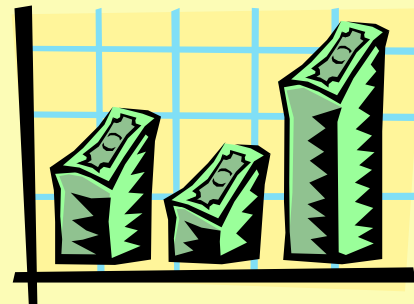
Pomoc finansowa nie przysługuje na realizację pakietów (...), jeżeli są objęte programami działań mającymi na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych w strefach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu, zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (*Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.*).

Podstawowe warunki

- powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie – min. 1 ha,
- w przypadku realizacji niektórych pakietów położenie w strefie priorytetowej,
- program w gospodarstwie rolnym musi trwać przez okres 5 lat,
- posiadanie i realizacja planu działalności rolnośrodowiskowej,
- wypełnienie i złożenie wniosku wraz z załącznikami,
- podjęcie się prowadzenia szczegółowych zapisów dotyczących gospodarowania oraz posiadanie wymaganej dokumentacji,
- przestrzeganie zasad Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej na obszarze całego gospodarstwa.

Płatności rolnośrodowiskowe

■ Pieniądze należą się rolnikowi za:

- utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji
- dodatkowe koszty poniesione na realizację określonego pakietu
- jako premia (dodatkowa zachęta)

■ Płatność przysługuje na działki, na których realizowane są określone działania

■ Wysokość płatności zależy od wybranych pakietów, w przeliczeniu na powierzchnię gruntów (ha) lub sztukę zwierzęcia (160-1800 zł/ha)

Podwyższone stawki

Płatność rolnośrodowiskowa może być udzielona w wysokości **120% stawki podstawowej, jeżeli rolnik:**

- **realizuje co najmniej jeden z pakietów na obszarach NATURA 2000 określonych w przepisach o ochronie przyrody,**
- **realizuje pakiet rolnictwo ekologiczne, przy czym produkcja zwierzęca w jego gospodarstwie jest zbilansowana z produkcją roślinną.**

Produkcja zwierzęca w gospodarstwie ekologicznym jest zbilansowana z produkcją roślinną, jeżeli obsada zwierząt wynosi co najmniej 30% maksymalnej obsady na ha gruntu rolnego, o której mowa z załączniku VII do Rozporządzenia 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie ekologicznego otrzymywania produktów rolnych.

Zasady łączenia pakietów

- na poziomie gospodarstwa rolnik może wdrażać maksymalnie do 3 pakietów

N - pakiety wykluczające się, **T** - pakiety można łączyć, **TW** - pakiety można łączyć tylko w strefach priorytetowych

Pakiety	S01	S02	P01	P02	K01	K02	G01
Rolnictwo zrównoważone (S01)		N	TW	TW	TW	TW	TW
Rolnictwo ekologiczne (S02)	N		TW	TW	N	T	T
Utrzymanie łąk ekstensywnych (P01)	TW	TW		TW	TW	TW	TW
Utrzymanie pastwisk ekstensywnych (P02)	TW	TW	TW		TW	TW	TW
Ochrona gleb i wód (K01)	TW	N	TW	TW		T	T
Strefy buforowe (K02)	TW	T	TW	TW	T		T
Zachowanie lokalnych ras zwierząt (G01)	TW	T	TW	TW	T	T	

Pakiet: „**Rolnictwo zrównoważone**”(S01)

- **Polega na stosowaniu metod gospodarowania przyjaznych środowisku, umożliwiających racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody i ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko, a jednocześnie zapewniających dobrą wydajność i zysk.**

Pakiet: „Rolnictwo zrównoważone” - wymogi

- przestrzeganie prawidłowego doboru i następstwa roślin,
- opracowanie planu nawozowego,
- nie stosowanie osadów ściekowych,
- maksymalne nawożenie azotem: gruntów ornych do 150 kg N/ha/rok, a trwałych użytków zielonych do 120 kg/ha/rok,
- maksymalna obsada zwierząt do 1,5 DJP/ha powierzchni paszowej,
- zachowanie na terenie gospodarstwa powierzchni trwałych użytków zielonych oraz ostoji dzikiej przyrody (zadrzewienia, oczka wodne, miedze, torfowiska).

Pakiet: „**Rolnictwo ekologiczne**”(S02)

- **System gospodarowania, w którym wyklucza się stosowanie syntetycznych nawozów mineralnych, pestycydów, regulatorów wzrostu i syntetycznych dodatków do pasz. Wykorzystuje naturalne metody ochrony roślin, oparty jest na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie.**

Pakiet: „Rolnictwo ekologiczne” - wymogi

- prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o rolnictwie ekologicznym,
- zachowanie na terenie gospodarstwa powierzchni trwałych użytków zielonych oraz ostoj dzikiej przyrody, tzw. użytków przyrodniczych (oczka wodne, zadrzewienia, miedze, torfowiska).

Pakiet: „Utrzymanie łąk ekstensywnych” (P01)

- utrzymanie tradycyjnego użytkowania łąk o bogatej roślinności, które są siedliskiem wielu rzadkich gatunków zwierząt
- warianty:
  - półnaturalne łąki jednokośne – wykaszanie ręczne (P01a01)
  - półnaturalne łąki jednokośne – wykaszanie mechaniczne (P01a02)
  - półnaturalne łąki dwukośne (P01b)

Wariant 1: **Półnaturalne łąki jednokośne**

- łąki bagienne, łąki trzęślicowe, łąki ciepłolubne
- tradycyjne użytkowanie - koszenie raz w roku lub rzadziej, niekiedy połączone z ekstensywnym wypasem

Wariant 2: **Półnaturalne łąki dwukośne**

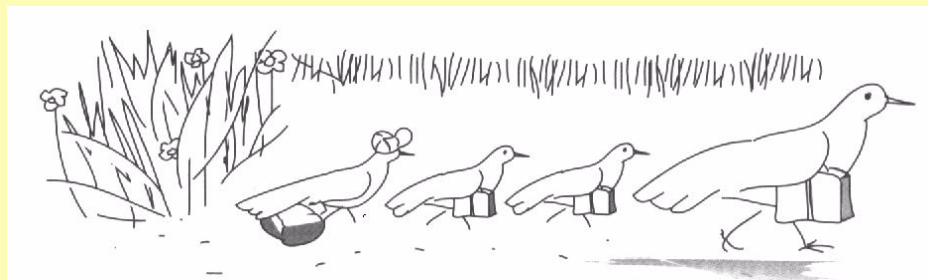
ekstensywne, żyzne łąki nizinne i górskie na siedliskach świeżych i wilgotnych, bogate pod względem florystycznym i faunistycznym

- łąki kaczeńcowe
- łąki rajgrasowe
- łąki mieczykowo- mietlicowe z krokusami

Pakiet: **Utrzymanie łąk ekstensywnych**

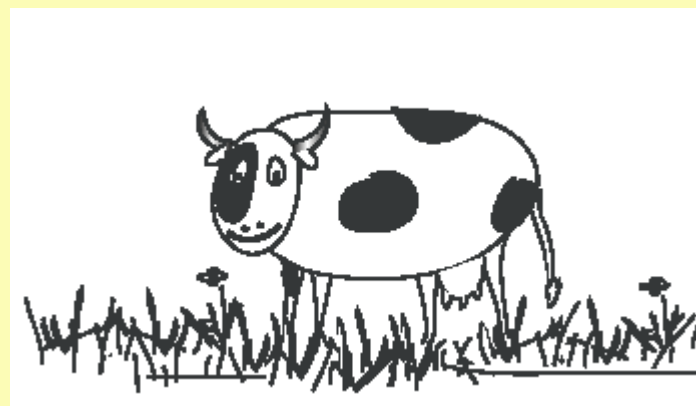
- wybrane wymogi

- rezygnacja z odłogowania bądź nadmiernej ekstensyfikacji,
- zakaz stosowania następujących praktyk: przyorywanie, wałowanie, budowa nowych systemów melioracyjnych, stosowanie pestycydów, ścieków i osadów ściekowych, dosiewanie nasion,
- termin koszenia nie wcześniej niż 1 lipca (po 15 sierpnia dla łąk trzęślicowych),
- zachowanie właściwej techniki koszenia, np. koszenie od środka do zewnątrz, stosowanie wypłaszaczy,
- wykaszanie ręczne lub mechaniczne przy użyciu lekkiego sprzętu i usunięcie siana.

Pakiet: „Utrzymanie pastwisk ekstensywnych” (P02)

- utrzymanie lub przywrócenie niezbyt intensywnego wypasu na półnaturalnych pastwiskach, w sposób gwarantujący utrzymanie walorów florystycznych i miejsc przebywania cennych gatunków zagrożonych wyginięciem
- warianty:
  - pastwiska na murawach ciepłolubnych (P02a)
  - pastwiska nizinne z wypasem tradycyjnym (P02b)
  - pastwiska górskie (P02c)

Wariant 1: **Pastwiska na murawach ciepłolubnych**

- **zakaz stosowania praktyk, takich jak: przyorywanie, wałowanie, budowa nowych systemów melioracyjnych, stosowanie nawozów, ścieków, pestycydów i dosiewanie nasion,**
- **wolny, ale kontrolowany wypas owiec, kóz i krów, obsada do 0,5 DJP/ha,**
- **urządzanie na pastwiskach wodopojów i systematyczne uzupełnianie wody w przypadku, gdy nie ma możliwości zorganizowania przenośnych poidel dla wypasanych zwierząt,**
- **w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się stosowanie ograniczonych ilości wapna oraz punktowe usuwanie chwastów herbicydami.**

Wariant 2: **Pastwiska nizinne z wypasem tradycyjnym**

- rezygnacja ze stosowania praktyk, takich jak: przyorywanie, wałowanie, budowa nowych systemów melioracyjnych, stosowanie ścieków i osadów ściekowych, dosiewanie nasion,
- ograniczenie nawożenia azotem ze wszystkich źródeł w ilości do 60 kg/ha/rok w dawkach podzielonych,
- sezon pastwiskowy od 20 maja do 15 października; na obszarach zalewowych termin wypasu dostosowany do specyficznych warunków, nie wcześniej niż w dwa tygodnie po ustąpieniu zalewu,
- wypas obejmie bydło, konie lub owce (a także inne zwierzęta, jeżeli jest to zgodne z realizacją celów ekologicznych), przy obsadzie nie większej niż 1,0 DJP/ha,
- dopuszczalne jest tylko selektywne i miejscowe niszczenie uciążliwych chwastów (np. przy zastosowaniu mazaczy herbicydowych).

Wariant 3: Pastwiska górskie

- **zakaz stosowania praktyk, takich jak: przyorywanie, wałowanie, budowa nowych systemów melioracyjnych i dosiewanie nasion, w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się ograniczone wapnowanie oraz punktowe zwalczanie uciążliwych chwastów herbicydami,**
- **nawożenie azotem ze wszystkich źródeł w ilości do 60 kg/ha/rok,**
- **kontrolowany wypas rotacyjny bydła, koni lub owiec (a także innych zwierząt, jeśli jest to zgodne z celami ochrony siedliska) przy obsadzie nie większej niż 1,0 DJP/ha pastwiska,**
- **sezon pastwiskowy od 20 maja, co najmniej 90 dni,**
- **urządzanie na pastwiskach wodopojów i systematyczne uzupełnianie wody, jeżeli nie ma możliwości zorganizowania przenośnych poidel dla wypasanych zwierząt,**
- **wykaszenie niedojadów na 65-85% powierzchni pastwiska górskiego w okresie lipiec - sierpień i usuwanie ściętej biomasy.**

Pakiet: **Ochrona gleb i wód (K01)**

- Polega na utrzymywaniu tzw. "zielonych pól" w gospodarstwie w okresie jesienno - zimowym, co służy poprawie właściwości biologicznych gleby, ogranicza erozję i spływy powierzchniowe biogenów, sprzyja zwiększeniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej.
- Warianty:
  - Wsiewki poplonowe (K01a)
  - Międzyplon ozimy (K01b)
  - Międzyplon ścierniskowy (K01c)

Ochrona gleb i wód

- wybrane wymogi pakietu

- co najmniej 33% gruntów ornych danego gospodarstwa pokrytych roślinnością w zimie,
- zakaz stosowania ścieków i osadów ściekowych, nawozów mineralnych i naturalnych (z wyjątkiem obornika - tylko w uzasadnionych przypadkach),
- ograniczenie stosowania pestycydów tylko do miejscowego, selektywnego zwalczania chwastów w sytuacjach koniecznych,
- rozpoczynanie zabiegów agrotechnicznych po 1 marca,
- wsiewki poplonowe i międzyplony muszą być przyorane, za wyjątkiem uprawy gleb w systemie bezorkowym,
- wsiewki i międzyplony stosować przemiennie w zmianowaniu na różnych działkach rolnych w ciągu 5 lat.

Pakiet: **Strefy buforowe (K02)**

- utrzymanie i zakładanie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz między łąkami ma na celu ograniczenie zanieczyszczenia wód, przeciwdziałanie erozji gruntów ornych i zwiększenie bioróżnorodności terenów rolniczych.

- **warianty:**
  - 2-metrowe strefy buforowe i miedze łąkowe na glebach słabych (K02a01)
  - 5-metrowe strefy buforowe i miedze łąkowe na glebach słabych (K02a02)
  - 2-metrowe strefy buforowe i miedze łąkowe na glebach dobrych (K02b01)
  - 5-metrowe strefy buforowe i miedze łąkowe na glebach dobrych (K02b02)

Strefy buforowe

- wybrane wymogi pakietu

- utrzymanie istniejących pasów buforowych wzdłuż cieków wodnych i rowów melioracyjnych,
- zakładanie odpowiedniej strefy buforowej o szerokości 2m lub 5 m, bądź miedzy rozdzielającej pole, poprzez obsianie odpowiednio dobraną mieszanką traw z dodatkiem roślin zielnych,
- zakaz stosowania ścieków, osadów ściekowych, nawozów i chemicznych środków ochrony roślin,
- wykaszanie roślinności: 2 razy w roku do czasu wytworzenia darni, raz w roku po wytworzeniu darni (po 15 lipca),
- w przypadku, gdy strefa ochronna sąsiaduje z pastwiskiem, należy ją odgrodzić, aby zabezpieczyć skarpę przed zniszczeniem oraz bezpośrednim dostępem zwierząt do wody.

Pakiet: **Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich (G01)**

- **Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez utrzymywanie w gospodarstwach rodzimych ras zwierząt zagrożonych wyginięciem**

Gatunki i rasy objęte programem:

- **Bydło** – polskie czerwone, białogrzbiete
- **Konie** – konik polski, konie huculskie, małopolskie, śląskie
- **Owce** – wrzosówka, świniarka, olkuska, polskie owce górskie odmiany barwnej, merynos barwny, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska

Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich - wymogi pakietu

- realizowanie programu ochrony zasobów genetycznych zwierząt danej rasy,
- zwierzęta ras lokalnych mogą stanowić uzupełnienie stad innych ras lub tworzyć oddzielne stada,
- **liczebność stada co najmniej:**
  - 4 krowy lub
  - 3 klacze lub
  - 5 matek owcy olkuskiej lub
  - 10 matek owiec pozostałych ras,
- wpis zwierząt do ksiąg hodowlanych danej rasy i prowadzenie dokumentacji hodowlanej stada,
- kojarzenie klaczy z ogierami tej samej rasy,
- chów zwierząt czystorasowych, tylko w przypadku bydła polskiego czerwonego dopuszczalny jest 50% udział genotypu innej rasy czerwonej.

Płatności rolnośrodowiskowe

Pakiet / wariant	Stawka płatności (zł/ha/rok)
Rolnictwo zrównoważone	160
Rolnictwo ekologiczne	
Uprawy rolnicze (bez certyfikatu)	680
Uprawy rolnicze (z certyfikatem)	600
Trwałe użytki zielone (bez certyfikatu)	330
Trwałe użytki zielone (z certyfikatem)	260
Uprawy warzywnicze (bez certyfikatu)	980
Uprawy warzywnicze (z certyfikatem)	940
Uprawy sadownicze, w tym jagodowe (bez certyfikatu)	1800
Uprawy sadownicze, w tym jagodowe (z certyfikatem)	1540

Płatności rolnośrodowiskowe

Pakiet / wariant	Stawka płatności (zł/ha/rok)
Utrzymanie łąk ekstensywnych	
Półnaturalne łąki jednokośne – wykaszanie ręczne	1030
Półnaturalne łąki jednokośne – wykaszanie mechaniczne	400
Półnaturalne łąki dwukośne	880
Utrzymanie pastwisk ekstensywnych	
Pastwiska na murawach ciepłolubnych	300
Pastwiska nizinne z wypasem tradycyjnym	400
Pastwiska górskie od 350 do 500 m n.p.m.	230
Pastwiska górskie powyżej 500 m n.p.m.	560

Płatności rolnośrodowiskowe

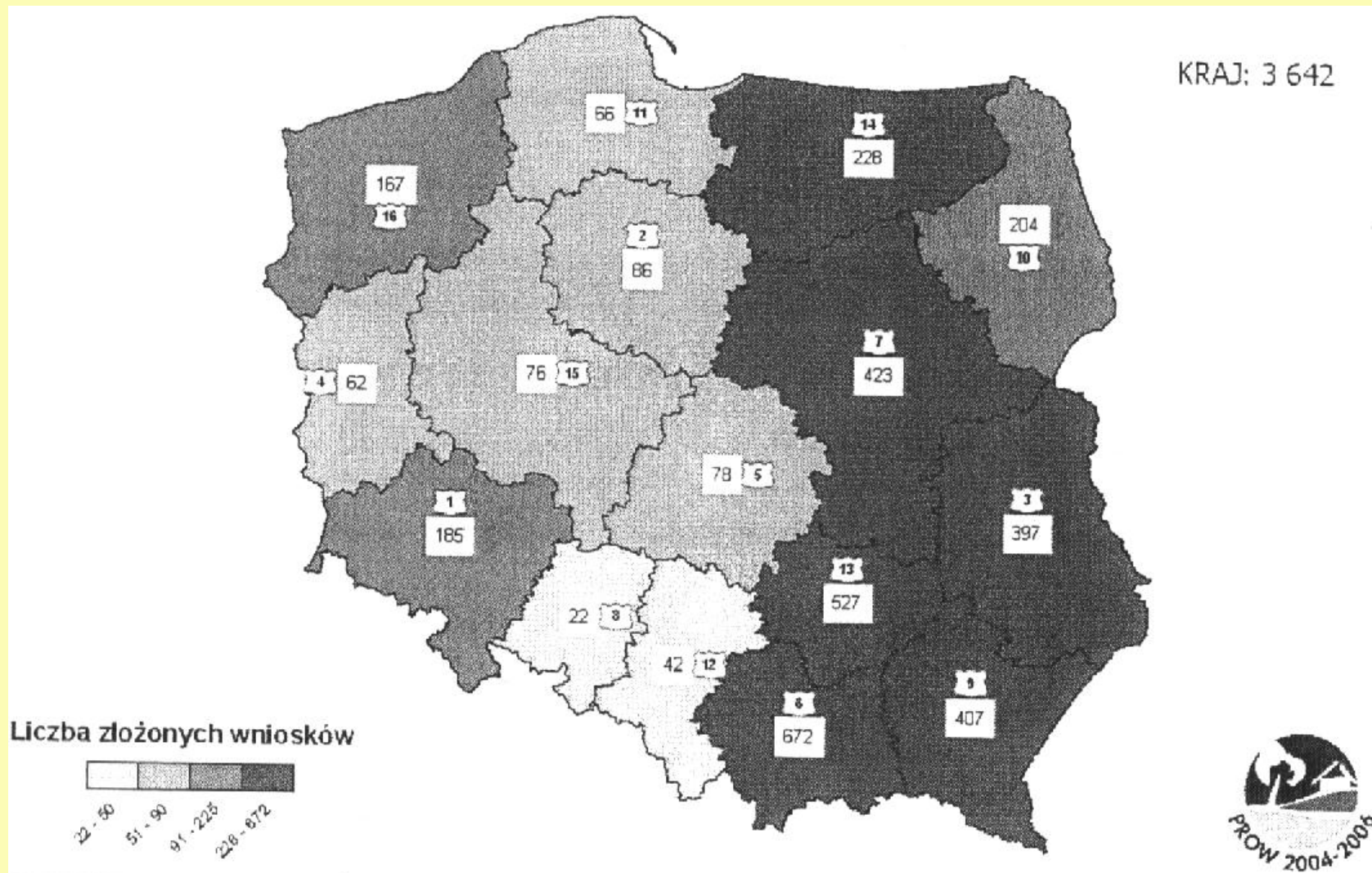
Pakiet / wariant	Stawka płatności
Ochrona gleb i wód	(zł/ha/rok)
Wsiewki poplonowe	330
Międzyplon ozimy	570
Międzyplon ścierniskowy	520
Strefy buforowe	(zł/mb/rok)
2-metrowe strefy buforowe i miedze śródpolne na glebach słabych	0,18
5-metrowe strefy buforowe i miedze śródpolne na glebach słabych	0,46
2-metrowe strefy buforowe i miedze śródpolne na glebach dobrych	0,26
5-metrowe strefy buforowe i miedze śródpolne na glebach dobrych	0,64

Płatności rolnośrodowiskowe

Pakiet / wariant	Stawka płatności (zł/szt./rok)
Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich	
Bydło	1080
Konie	1300
Owce	310

Ilość złożonych wniosków rolnośrodowiskowych

(źródło: Sprawozdanie roczne z realizacji PROW za rok 2004)

Dane monitoringowe

(stan na 18.11.2005 r.)

- **Liczba przedsięwzięć - 31. 650**, w tym na pakiety:
  - ochrona gleb i wód: 15.620
  - rolnictwo ekologiczne: 6.995
  - utrzymanie łąk i pastwisk ekstensywnych: 7.018
  - strefy buforowe: 64
- **Wnioskowana kwota - 298.108.085 zł**
- **Wnioskowana powierzchnia - 543.064 ha**

Uwagi dotyczące wdrażania programu rolnośrodowiskowego

- stosunkowo duże zainteresowanie rolników
- rozwiązania systemowe wymagające udziału doradców rolnośrodowiskowych (szkolenie doradców)
- ograniczenie przestrzenne w realizacji niektórych pakietów
- mała liczba pakietów
- niskie płatności dla niektórych pakietów

Polski krajobraz rolniczy

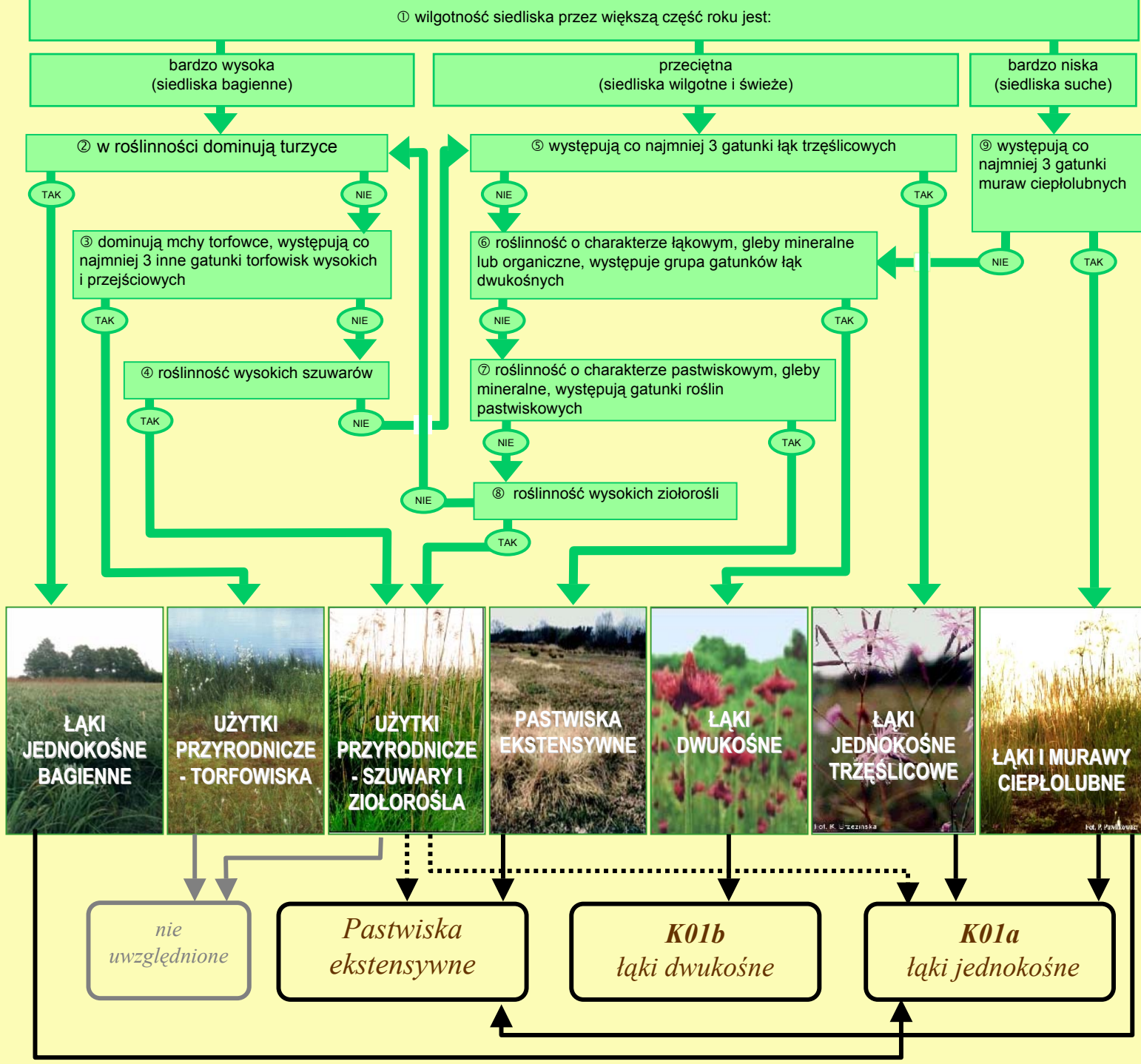

Dziękuję za uwagę

1. Sprawdź
cechy biotopu
według klucza

2. Zidentyfikuj
typ biotopu

3. Dobierz
odpowiednie
użytkowanie w
KPR 2004-
2006

Wilgotność siedliska przez większą część roku jest:

bardzo wysoka
(siedliska bagienne)

przeciętna
(siedliska wilgotne i świeże)

bardzo niska
(siedliska suche)

w roślinności dominują turzycy

TAK

NIE

dominują mchy torfowce, występują co najmniej 3 inne gatunki torfowisk wysokich i przejściowych

TAK

NIE

roślinność wysokich szuwarów

TAK

NIE

występują co najmniej 3 gatunki łąk trzęślicowych

NIE

TAK

roślinność o charakterze łąkowym, gleby mineralne lub organiczne, występuje grupa gatunków łąk dwukośnych

NIE

TAK

roślinność o charakterze pastwiskowym, gleby mineralne, występują gatunki roślin pastwiskowych

NIE

TAK

roślinność wysokich ziołorośli

NIE

TAK

występują co najmniej 3 gatunki muraw ciepłolubnych

NIE

TAK

P01A

P04A

P04B

P03B, P03C

P02A, P02B

P01B

P01B, P03A

ŁAKI
JEDNOKOŚNE
BAGIENNE

UŻYTKI
PRZYRODNICZE
TORFOWISKA

UŻYTKI
PRZYRODNICZE
SZUWARY I
ZIOŁOROŚLA

PASTWISKA
EKSTENSYWNE

ŁAKI
DWUKOŚNE

ŁAKI
JEDNOKOŚNE
TRZĘŚLICOWE

ŁAKI I MURAWY
CIEPŁOLUBNE